

ט"ו באייר תשס"ט, 9.05.09
גיליון מס' 155

פרשת אמור

כהן ידוע בציבור

מאת שרגא וילק, משואות יצחק

קדושת הכהן מחייבת אותו להתרחק מחיבור עם נשים שאינן מתאימות, כמו שנאמר בפרשתנו: "אִשָּׁה זָנָה וְחִלְלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ" ומה הטעם?¹

ריחוקן של זונה וחללה אינו דורש הסבר: פרי התולדה של ביאת איסור המחללת קדושה, ודאי שאינו מתאים לקדושת כהן.

איסור חיתון עם גרושה, הוא מפני שחלק מחייה של אישה זו נשאר אצל האיש האחר. האישה הנישאת לאיש מחוברת עמו חיבור של חיים.

הגירושין הם קריעה קשה. על המגרש את אשת נעוריו, נאמר כי 'אפילו מזבח מוריד עליו דמעות'. אין הגירושין מצליחים להפריד כל נימי החיים המחוברים, משהו מחייה של אותה אישה נשאר אצל הבעל הקודם. הקשר הרשמי ניתק, אבל הנפשות נשארות עדיין מעורות במקצת זו בזו. האישה הגרושה נשארת כביכול קצת אשת איש, למרות שמבחינה הלכתית משפטית ניתן לה גט כריתות.

לכן על הכהן המתייחד בקדושתו, להתרחק מגילויים של חיים חסרים וחלקיים. וכשם שהוא מצווה על ריחוק מטומאת המת הממעט את הופעת החיים בעולם, כך הוא מצווה על ריחוק מאישה גרושה שחיו עמה לא היו מלאים ביחס למדרגתו.

על הכהן הגדול חל איסור נוסף והוא חיתון עם אלמנה כמו שנאמר "אֶלְמָנָה... לֹא יִקַּח בִּי אִם-פְּתוּלָה מֵעַמּוּי יִקַּח אִשָּׁה וְלֹא-יִחַלֵּל זְרַעוּ בְּעַמּוּי" גם כאן אנו רואים כי הבעל המת נשאר מחובר, במידה מסוימת, בחיבור כלשהו של חיים לאשתו שבעולם הזה.

נשאלת השאלה, מהו מעמדם של הכהנים בימינו – האם דינם כוודאי כוהנים, שאז אין להקל עליהם; או שהם רק מוחזקים ככהנים ואז ניתן להקל.

שאלות אלו רלוונטיות גם בימינו, במיוחד, לאור העובדה, כי במדינת ישראל נישואים וגירושין ליהודים הם אך ורק על פי ההלכה.²

המציאות הישראלית הזאת מייצרת פרדוקס; מחד להלכה יש בלעדיות בדין הישראלי בנושא המעמד האישי, ומאידך נוצר מצב שבמדינת ישראל מעמד ה"ידועים בציבור" הוא מן הליברליים בעולם.

במדינות הנאורות בני זוג שבחרים לחיות כ"ידועים בציבור", נוהגים כך, לרוב מסיבות אידיאולוגיות, דהיינו, הם לא רוצים מחויבות או שאינם מאמינים במוסד הנישואים ובעיקר אינם רוצים להיות כבולים, וכך הם יכולים לפרק את הקשר בקלות.

במדינת ישראל חלק מהבוחרים במעמד ה"ידועים בציבור" עושה זאת בגלל היותו מוגדר כ- "פסולי חיתון" על פי ההלכה, וכתוצאה מכך אין ביכולתו לממש את הקשר על פי חוק.

פרדוקס זה יוצר פרדוקס נוסף; במדינת ישראל המעמד בפועל של "ידועים בציבור" זהה כמעט, למעמדו של מי שנישא כדת משה וישראל (ואולי אפילו יותר).³

יחסו של בית המשפט ל"ידועים בציבור" הוא כמו היחס לבני זוג נשואים, בנושא ירושות, עיזבונות וחלוקת רכוש לאחר פירוד בני הזוג. מצב זה מעמיד את ה"ידועים בציבור" האידיאולוגיים בפני עובדה מוגמרת בניגוד לכוונה שעמדה מאחורי בחירתם ב"סטאטוס" זה.

¹ מתוך כתביו של הרב שלמה אבינר, טל חרמון, עיונים בתורה, פרשת אמור, עמוד 202, 203.

² חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) תשי"ג 1953, סעיף 2.

³ חוק יחסי ממון ביו בני זוג, תשל"ג – 1973, תיקון מספר 4 נובמבר 2008.

בנוסף, בהעדר "אופציה" לנישואים אזרחיים על פי חוק, המדיניות שרצתה לחזק את מעמד ההלכה בחיים האזרחיים של המדינה, מעודדת בלית ברירה חיים משותפים ללא "חופה וקידושין".
ונחזור לשאלה בה פתחנו: האם הכוהנים בימינו וודאים או מוחזקים?⁴

בדיני חלה פסק הרמ"א בשם מהרי"ו: "שאינן מאכילים חלה בזמן הזה לשום כהן". הסיבה לכך "דלא מחזיקין לשום כהן ככהן ודאי".

בדיני קדימה לכהן ולכל דבר שבקדושה צויין במגן – אברהם (ר"א, ד) שאין אנו בקיאים ביחוס הכהונה, ומשום כך אין נזהרים עכשיו להקדים הכהן. כך גם המבזה כהן בימינו, פוסק הריב"ש (שו"ת סי' צד) שאין מחמירים בעונשו, כיון שהכוהנים אינם מיוחסין.

בדיני פדיון הבן מובא בגיליון מהרש"א (י"ד שה, ח) שהיה ראוי שגם כוהנים ולוויים יפדו את בניהם מספק.

לגבי נשואי כהן ועם הארץ, שמובא בשו"ע אה"ע ב, ח שאין זיווגם עולה יפה, מובא בצמח-צדק אה"ע סי' יא, "דמכיוון שהכוהנים האידינא אינם אוכלים תרומה דאורייתא (דהיינו, שאינם מיוחסים), לכן אין להחמיר כל כך".

על החולשה שיש בייחוסם של כוהנים בימינו אנו יכולים ללמוד מן המעשה הבא, המובא באוצר-הגאונים, סוף מסכת סוכה. שם מסופר על רב האי גאון, שהיה עולה בכל שנה לירושלים מבבל, בחג הסוכות. והיו מקיפים את הר הזיתים בהושענא רבה שבע פעמים, ואומרים מזמורים שסדר להם רב האי. ולפני הרב האי הולכים כוהנים מלובשים סריקון ומעילים ואחריו העם: והוא בתוך, ורחוק מאלה שלפניו מאה וכן משל אחריו, ורב האי שוחק. כששאלו את הרב, למה היית הולך לבד כשהייתם מקיפים את הר הזיתים? ענה להם: "מפני שאני עולה מבבל, בכל שנה אני מטהר את עצמי ואלהיו הולך עמי. ולכן נרחקין מאשר לפנינו ולאחרינו, ומדבר עמי. ושאלתי אותם: מתי יבוא המשיח? ואמר לי: 'כשיקיפו את הר הזיתים עם כוהנים'. ולקחתי את כל הכוהנים שמצאתי להקיף, אולי ביניהם כך. ואמר אליהו: 'ראה, כל הכוהנים שאתה רואה מלובשים מעילים והולכים בגיאות, אין שום מזרע אהרון; רק אחד שהוא הולך אחר כולם, שנבזה להם והוא נמאס בעיניהם והולך בבגדים רעים, ואינו חפץ בכבוד ומשים את עצמו כמי שאינו, והוא חיגר ברגלו ומצד אחד חסר עין - זה כהן אמת מזרע אהרון'".

מאוסף המקורות שהובאו לעיל במאמרו של הרב לנדסברג, מי שסובר שניתן להקל, דהיינו שסובר שהכוהנים בימינו הם בחזקת "מוחזקים" יש לו על מי לסמוך.

אני לא מתיימר להכריע בשאלה, ובוודאי ישנם מקורות המחזקות את הדעה שהכוהנים בזמן הזה הם כן בחזקת "וודאים" כגון שאין ספק שלמרות ספקות הכהונה אין מחמירים בברכת הכוהנים, מטענת ברכה לבטלה או ברכה שאינה במקומה, אבל יש לעורר את השאלה, לחפש להתאים את הטעם ולקשרה למציאות בימינו.

שרגא וילק הינו חבר משואות יצחק המשמש כמנהל הקהילה ומזכיר פנים של הישוב זו הקדנציה השלישית. נשוי לאילנה ואב לשלושה בנים. עלה ממקסיקו ב-1979 ושימש שלוש שנים כשליח בני עקיבא והמחלקה לתרבות תורנית בגולה בבואנוס איירס, ארגנטינה בין השנים 90 ל-93. בוגר בר-אילן במדעי החברה, ובעל תואר שני בלימודי משפט. שימש בעבר כמנהל קהילה בקיבוץ אורים, קיבוץ נגבה וחבר בוועד הממונה של ניר גלים מטעם רשם האגודות השיתופיות.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039

⁴ מתוך הרב נח לנדסברג, נישואי גיורת למי ששמו 'כהן', תחומין י'ט (תשנ"ט)